

Oppskriftsmessig om samtaler med barn

En bok å lære av, både for nybegynneren og den som har mengdeerfaring.

Kari Trøften Gamst | **Profesjonelle barnesamtaler Å ta barn på alvor**, Universitetsforlaget, 2011. 321 sider

Kari Trøften Gamst er en pioner i arbeidet med barn som informanter, først og fremst i en rettslig sammenheng. Arbeidet hun har gjort og samtalemetoden hun har utviklet sammen med kollegaen Åse Langballe har en bred forskningsmessig basis, og har bidratt til store endringer i måten dommeravhør av barn blir gjennomført på. I den foreliggende boken begrunnes og beskrives samtalemetoden Dialogical Communication Method, DCM, i detalj. Det er en samtaleform som tar sikte på å hjelpe både barnet og den voksne i «den vanskelige samtalen».

En fremstilling til å få innsikt av, og som gir mot og lyst til å snakke med barn

Gjennom tilretteleggingen av barnesamtalen etter DCMs prinsipper, skal barnet få hjelp til å huske og til å sette ord på sine opplevelser og følelser. Anvendelsesområdet har først og fremst vært rettslig og barnevernsfaglig, altså sammenhenger der det er avgjørende å danne seg et korrekt bilde av hva barnet har vært utsatt for. Men Gamst gir også gode argumenter for å tilrettelegge samtaler med barn i barnehage og skole etter DCM-prinsippene. Hun gjør innledningsvis en avgrensning mot terapeutiske samtaler med barn, og skriver at selv om samtalen kan ha en terapeutisk effekt, er ikke det målet med samtaleformen.

Et oppslagsverk

I de innledende kapitlene skisseres den etiske fordringen det er å gi barn anledning til å uttale seg om seg selv, og dialogiske prinsipper gis en bred fremstilling. Videre skisseres barns utvikling særlig med henblikk på hukommelse og gjenfortellingsevne, og vi får en presentasjon av hvem de utsatte barna er. Det er en gjennomført systematikk i fremstillingen, som gir inntrykk av forfatterens solide kunnskaper, men som også gir fremstillingen noe av et «katalogpreg». Ved flere anledninger får vi presentert motsatsen til den gode måten å opptre på, som en kontrast. For eksempel beskrives en lite hensiktsmessig måte å snakke med barn på – voksne som avbryter, overhører barns initiativ eller stiller lukkede og avledende spørsmål. Spørsmålet om hvorfor den voksne samtalepartneren kan komme til å opptre slik, og ikke minst, hvordan den voksne kan bli oppmerksom på det i samtalsløp og komme inn på et annet spor, tematiseres ikke. Av denne grunn får beskrivelsene av «kontrastbegrepene» (monologisk heller enn dialogisk tilnærming; sympati heller enn empati) mer karakter av skrekkeeksempler enn av feiltrinn vi alle kan begå, og som det går an å hente seg inn fra.

Fremstillingen lider til tider under en litt klossete språkføring. Uheldige formuleringer som «barnets innhold» fremfor «innholdet i barnet utsagn / det barnet forteller» burde vært lukket ut, om ikke annet så av forlagets språkkonsulent.

Det er ikke et narrativ vi presenteres for. Det trenger det heller ikke å være! Gjentakelsene som forekommer fra avsnitt til avsnitt i bokens første kapitler, og som kan virke irriterende når man leser boken som sammenhengende tekst, er nyttige når man bruker boken som oppslagsverk.

Mot og motivasjon

I bokens andre halvdel beskrives DCM systematisk og detaljert. Det er en fremstilling til å få innsikt av, og som gir mot og lyst til å snakke med barn! Vi introduseres for særtrekk ved ulike arenaer for barnesamtaler (dommeravhør, barnevernets undersøkelse, asylintervju, pedagogiske fagarenaer), får anbefalinger knyttet til praktisk tilrettelegging og forberedelser, og lærer hvordan vi kan bruke tolk når barnet har et annet morsmål enn vårt. Vi tas gjennom fasetilnærmingen i dette intervjuet: fra forberedelse til kontaktetablering, innledning, introduksjon til tema, fri fortelling, sondering, avslutning og oppfølging. Det gis mange eksempler, konkrete handlingsanvisninger og kriterielister for hver av fasene. I profesjonssosiologien heter det at overgangen fra teoretisk til praktisk kunnskap har en sterk taus dimensjon, som påvirker hvordan den kan læres. Gamst bidrar til å gjøre overgangen eksplisitt gjennom sin detaljerte praktiske fremstilling, som hun begrunner i kunnskap fra ulike kilder.

I lesningen ble jeg påminnet om Andreas Viestads bok «Hvordan koke vann». Også Viestads bok gir detaljerte beskrivelser og begrunnelser for alt fra det enkle til det mer kompliserte, i hans tilfelle knyttet til matlaging. Både nybegynneren og den som har mengdeerfaring kan lære mye av det som presenteres i begge bøkene, nettopp fordi det som formidles bygger på et sterkt engasjement, solide kunnskaper, forskertrang og praktisk erfaring.

Brå slutt

I Gamsts bok beskrives avslutninger godt, mens boken selv slutter litt brått! Etter beskrivelsen av oppfølgende fase, følger et avsnitt som heter «Viktige momenter for barnesamtals totale kommunikasjon», og så er det litteraturreferanser. Dette minner meg igjen om at boken kanskje mer er å betrakte som en manual, en oppskriftsbok, enn et narrativ. Viestad slutter også sin bok nokså raskt etter avsnittet «Hvordan skrelle og hakke ingefær», men ikke før han har takket sin inspirator til boken og skrevet noen ord om mennesker som har hjulpet ham i prosjektet. Jeg tror jeg ville ønsket at Gamst benyttet seg av et lignende grep.

I 2011 kom også en annen bok med barnesamtaler som tema, og mange gode og praktiske råd, nemlig Anne Kirsti Ruuds «Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner». I 2012 kom Bjørg Røed Hansens «I dialog med barnet». Fellestrekk er det sterke engasjementet i barn og unge, i deres kompetanse og rett til å uttrykke seg, og det dialogiske perspektivet som grunnbetingelse for utvikling og vekst. Ellers er det store forskjeller mellom de tre bøkene. Gamst vil gi oss et metodisk verktøy, Røed Hansen vil gi barn utviklingshjelp gjennom gjensidighet, i livet og i terapi, og Ruud vil hjelpe barn til mening og verdighet. Det gjør det morsomt å lese bøkene i sammenheng.

Anmeldt av Inger Hodne, Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør